

השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה ובמקצועות המדעיים בפרט

.....
אריאל פינקלשטיין

חשוון התשע"ה | אוקטובר 2014

תקציר מנהלים

מחקר זה בוחן את השתלבותם של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בשנתונים 1996-2004 (ילידי 1978-1986) בתואר ראשון בהשכלה הגבוהה בישראל, במהלך שמונה שנים מסיום לימודיהם התיכוניים.

החלק הראשון של המחקר סוקר את המגמות הכלליות בנוגע להשתלבותם של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה. הממצאים בחלק זה מצביעים על כך שבאופן כולל, בתשעת השנתונים שנבדקו שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה נמוך בכ-4% מאשר בחינוך הממלכתי: בעוד 54% מבוגרי החינוך הממלכתי המשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה, עשו זאת רק 50% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי. מבין המוסדות להשכלה גבוהה ניתן לראות ששיעור דומה של תלמידים ממשיך ללימודים באוניברסיטאות רגילות (לא כולל האוניברסיטה הפתוחה) בשתי מערכות החינוך (22% בממלכתי-דתי לעומת 23% בממלכתי), כאשר הפער בהולכים לאוניברסיטאות מתבטא בעיקר בשיעור התלמידים הממשיכים ללימודים באוניברסיטה הפתוחה שהוא גבוה פי שניים בקרב בוגרי חינוך הממלכתי (10% לעומת 5%). מנגד, שיעור התלמידים הממשיכים ללימודים במכללות להוראה גבוה פי שלושה בחינוך הממלכתי-דתי, ש-9% מבוגריו ממשיכים ללימודים במכללות להוראה לעומת 3% בקרב בוגרי החינוך הממלכתי.

מבין מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי-דתי הן שיעור הגברים בהשכלה הגבוהה והן שיעור הנשים, נמוך מהשיעור המקביל בחינוך הממלכתי. עם זאת, כאשר בוחנים את היחסים המגדריים בתוך כל קבוצת פיקוח בפני עצמה, הרי ששיעור הנשים מבין בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי-דתי גבוה יותר והוא עומד על 60%, לעומת 57.4% בחינוך הממלכתי.

כאשר בוחנים את המגמות במהלך תשע השנים שנבדקו מתקבלת תמונה מורכבת יותר של צמצום פערים בין בוגרי החינוך הממלכתי לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשתלבות בהשכלה הגבוהה: בעוד בקרב בוגרי שנתון 1996 המשיכו 53.3% מבוגרי החינוך הממלכתי ללימודים בהשכלה הגבוהה לעומת 47.5% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי (פער של כמעט 6%), בקרב בוגרי שנתון 2004 הפערים הצטמצמו כמעט לגמרי, כך שמבין בוגרי החינוך הממלכתי המשיכו להשכלה הגבוהה 54.8% לעומת 53.1% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי. מגמה ברוכה זו של חיזוק ההשתלבות בהשכלה הגבוהה באה במקביל עם ירידה משמעותית בשיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי ההולכים לאוניברסיטאות: בקרב בוגרי שנתון 1996 בחינוך הממלכתי-דתי 24.6% המשיכו ללימודים באוניברסיטאות, אך בקרב בוגרי שנתון 2004 רק 18.3% המשיכו ללימודים באוניברסיטאות. ירידה בשיעור הלומדים באוניברסיטאות נרשמה גם בקרב החינוך הממלכתי, אך בצורה פחות חדה: מ-24.3% בקרב בוגרי שנתון 1996 ל-20.5% בקרב בוגרי שנתון 2004.

תנועה זאת של ירידה בשיעור הממשיכים ללימודים באוניברסיטאות באה במקביל לעלייה גבוהה בשיעור הממשיכים למכללות, בעיקר בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי: ניתוח הלומדים בהשכלה הגבוהה בלבד מלמד כי בשנתון 1996 שיעור הלומדים במכללות (מכללות אקדמיות ומכללות להוראה) מבין הלומדים בהשכלה הגבוהה היה דומה בין בוגרי החינוך הממלכתי לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי, ועמד על 34% בחינוך הממלכתי ו-36% בחינוך הממלכתי-דתי, אך מאז אותו שנתון הפערים התרחבו מאוד, כך שבשנתון 2004 55% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו בהשכלה הגבוהה עשו זאת במכללות, לעומת 45% מבוגרי החינוך הממלכתי.

עיקר שינוי המגמה נובע מהמשך לימודים במכללות אקדמיות ולא במכללות להוראה. שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו במכללות אקדמיות גדל בתשעת השנתונים שנבחנו במדגם כמעט פי שניים וחצי, מ-8.2% מבין בוגרי שנתון 1996 ל-19.1% מבין בוגרי שנתון 2004. לעומת זאת, שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו במכללות להוראה גדל בתקופה זו רק במעט, מ-8.9% מבין בוגרי שנתון 1996 ל-10.3% מבין בוגרי שנתון 2004.

מגמה זו של פנייה משמעותית של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי למכללות מתואמת במידה לא מבוטלת עם מאפייני הזכאות לבגרות בחינוך הממלכתי-דתי, שבו ישנו שיעור גבוה יותר של תלמידים הזכאים לתעודת בגרות מאשר בחינוך הממלכתי, אך מנגד, שיעור התלמידים הזכאים לתעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות הוא נמוך הרבה יותר מאשר בחינוך הממלכתי. ממצא זה יכול להסביר את הנטייה של תלמידים בוגרי החינוך הממלכתי-דתי להעדיף לימודים במכללות על פני לימודים באוניברסיטאות. כמו כן, נראה שיש בכך כדי להסב את תשומת הלב של הציבור הרחב לחשיבותם של נתוני הזכאות לבגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות, ולא רק לנתוני הזכאות לבגרות הרגילים שבהם, בדרך כלל, ממוקד הפוקוס התקשורתי.

ממצא מעניין נוסף בחלק זה הוא שמבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים בששת האוניברסיטאות שבהם ישנם לימודים לתואר ראשון בישראל (ללא האוניברסיטה הפתוחה) 53%, יותר ממחצית, עשו זאת באוניברסיטת בר-אילן, 20% באוניברסיטה העברית, ו-27% הנותרים למדו באוניברסיטאות תל אביב, חיפה, בן-גוריון והטכניון. מנגד, באוניברסיטת תל-אביב ישנו באופן יחסי השיעור הנמוך ביותר של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי: על כל בוגר של החינוך הממלכתי-דתי שהתחיל תואר ראשון באוניברסיטת תל אביב, ישנם 14 בוגרים של החינוך הממלכתי (וזאת מבלי להתייחס לבוגרי החינוך החרדי והערבי).

החלק השני של המחקר סוקר את המגמות בנוגע להשתלבותם של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים. הנתון המרכזי והמשמעותי ביותר לגבי לימודי המקצועות המדעיים מצביע על כך ש-14.4% (70,837) מבוגרי החינוך הממלכתי ממשיכים ללימודי מקצועות מדעיים בהשכלה הגבוהה, לעומת 9.6% (11,177) מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי. אם כן, באופן יחסי בוגרי החינוך הממלכתי לומדים מקצועות מדעיים פי 1.5 (גבוה ב-50%) יותר מאשר בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. למעשה, ברוב התחומים הנלמדים בהשכלה הגבוהה מלבד המקצועות המדעיים שיעור התלמידים שהמשיכו דומה בשני בסוגי הפיקוח היה דומה מלבד תחומי ההוראה ומקצועות העזר הרפואיים שבהם ישנו יתרון ניכר לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי, ומנגד תחום מדעי החברה שבו ישנו יתרון ניכר לבוגרי החינוך הממלכתי. עם זאת, גם בתחום מדעי החברה היחס בין שיעורי התלמידים מבין שני סוגי הפיקוח נמוך יותר מאשר בתחום המדעים: שיעור בוגרי החינוך הממלכתי שלמדו מדעי החברה גבוה פי 1.35 (גבוה ב-35%) משיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו תחום זה, בעוד במקצועות המדעיים היחס, כאמור, היה גבוה יותר, פי 1.5.

יתרה מכך, הנתונים מלמדים כי לגבי תשעת השנתונים שנבדקו במדגם, לא רק ששיעור בוגרי החינוך הממלכתי הלומדים מקצועות מדעיים גבוה ב-50% מאשר שיעור זה בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי, אלא שבין הלומדים מקצועות מדעיים בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי, שיעור גבוה מאוד – 35%, למעלה משליש – עושה זאת במכללות, לעומת

26% מבין בוגרי החינוך הממלכתי. מגמה זו בולטת במיוחד בתחומי ההנדסה והאדריכלות שהם התחומים המדעיים המרכזיים שניתן ללמוד במכללות: לפי הנתונים העדכניים יותר לגבי בוגרי התיכון בשנתון 2004, מבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הלומדים הנדסה ואדריכלות 38% עושים זאת במכללות, לעומת 12% בלבד בקרב בוגרי החינוך הממלכתי. לנתון זה ישנה חשיבות לא מבוטלת, זאת מפני ששתי ועדות שונות מטעם המדינה הצביעו בשנים האחרונות על החולשה של בוגרי המכללות בתחומי ההנדסה, על הקושי שלהם למצוא עבודה ועל כך שהשכר המשולם לבוגרי המכללות במקצועות ההנדסה נמוך בשיעור ניכר מאשר השכר של בוגרי האוניברסיטאות במקצועות אלו.

מוסד הטכניון בחיפה הוא מוסד אקדמי נחשב ביותר בארץ ואף בעולם ללימודי תואר ראשון במקצועות המדעיים, כך שבדיקת שיעור הלומדים בטכניון מהווה אינדיקציה נוספת לאיכות התואר המדעי של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. הממצאים מלמדים כי שיעור התלמידים הלומדים בטכניון מתוך כלל בוגרי כלל פיקוח, גבוה באופן יחסי בחינוך הממלכתי ביותר מפי שלושה מאשר בחינוך הממלכתי-דתי, ובנוסף, 23.8% מבוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו ללימודים מדעיים עשו זאת בטכניון לעומת 14% בלבד מבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. כך, בעוד שעל כל בוגר של החינוך הממלכתי-דתי ישנם 4 בוגרי חינוך ממלכתי, על כל בוגר של החינוך הממלכתי-דתי שהתחיל ללמוד בטכניון ישנם יותר מ-12 בוגרים של החינוך הממלכתי שהתחילו ללמוד בטכניון.

כאשר בוחנים את ההיבטים המגדריים בין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים במקצועות מדעיים, המגמה המסתמנת היא ששיעור הגברים גבוה יותר בתחום ההנדסה והאדריכלות, ואילו שיעור הנשים גבוה יותר בתחום מדעי הטבע והמתמטיקה. בתחום הרפואה הממצאים הכלליים דומים, אך ישנו יתרון קל לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי: בעוד 0.8% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו להשכלה הגבוהה בשנתונים 1996-2004 המשיכו ללימודי רפואה, מבין בוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו להשכלה הגבוהה עשו זאת 0.7%. עם זאת, כאשר בוחנים את המגמה לאורך השנים ניתן לראות מגמה של ירידה בלימודי רפואה בחינוך הממלכתי-דתי: בעוד במחזוריים 1996-1997 השיעור היחסי של תלמידי הרפואה מקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי היה שהמשיכו להשכלה הגבוהה היה 1.15%, כמעט פי-שניים מאשר בחינוך הממלכתי באותה העת, במהלך השנים חלה נסיגה בשיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתחום הרפואה, כך שבשני המחזוריים האחרונים שנבדקו (2003-2004) שיעורם היה אף נמוך יותר מאשר שיעור בוגרי החינוך הממלכתי בתחום זה.

החלק השלישי של המחקר סוקר את המגמות בנוגע להשתלבות של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בשאר התחומים בהשכלה הגבוהה. הממצאים מעלים כי הפער המשמעותי בין בוגרי החינוך הממלכתי לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי הנו בתחום מדעי החברה. 22.1% מבין בוגרי החינוך הממלכתי השתלבו בלימודים אקדמיים בתחום זה, לעומת 16.2% בחינוך הממלכתי-דתי. בתחומי המשפטים, מדעי הרוח והעסקים וניהול ניתן לראות שיעור דומה מאוד של בוגרי החינוך הממלכתי ובוגרי החינוך הממלכתי-דתי עם יתרון קל מאוד לבוגרי החינוך הממלכתי (משפטים): 2.7% מבין בוגרי החינוך הממלכתי לעומת 2.5% מבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי; מדעי הרוח: 5.8% מבוגרי החינוך הממלכתי לעומת 5.4% בממלכתי-דתי; עסקים וניהול: 3.5% בחינוך הממלכתי לעומת 3.1% בחינוך הממלכתי-דתי). מנגד, בתחום מקצועות העזר הרפואיים (פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק וכדומה), שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי דווקא גבוה פי 1.4 מהשיעור המקביל בקרב בוגרי החינוך הממלכתי (2.1% מבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי לעומת 1.5% מבין בוגרי החינוך הממלכתי). כמו כן, יותר מ-92% מהלומדים בתחום מקצועות העזר הרפואיים מקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הן נשים לעומת 87% בחינוך הממלכתי.

הקדמה

מחקר זה הוא מחקר ראשוני מסוגו, זאת מפני שבחינה יסודית של השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה לא נעשתה מעולם. מטרתו המרכזית של מחקר זה היא לבדוק את ההשתלבות של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי במקצועות המדעיים. לפני הצגת הנתונים הנוגעים להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי במקצועות המדעיים חשוב להציג תמונת מבט כוללת על השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה. לפיכך, בחלקו הראשון של המחקר יוצגו הממצאים הכלליים בנוגע להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה. בחלקו השני של המחקר יוצגו הממצאים המרכזיים בנוגע להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים. בשל היות חלק זה מטרתו המרכזית של המחקר, נעמיק בו בהצגת הנתונים. בחלקו השלישי של המחקר יוצגו בקצרה הממצאים בנוגע להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בשאר התחומים והמקצועות הנלמדים בהשכלה הגבוהה. ממצאי מחקרים קודמים, שגם הם נערכו במסגרת תנועת "נאמני תורה ועבודה", הצביעו על כך שתלמידי החינוך הממלכתי-דתי בחינוך העל-יסודי ממעטים להעמיק במקצועות מדעיים ובפרט בפיסיקה ובכימיה.¹ מטרתו של מחקר זה, בין היתר, תהיה לבחון האם יש לממצאים אלו השפעה על ההשתלבות העתידית של אותם תלמידים בהשכלה הגבוהה בישראל במקצועות המדעיים. תודתי נתונה לאייל ברגר, עמית מחקר בתחום החינוך בתנועת "נאמני תורה ועבודה", על הסיוע הרב שהעניק בהשגת הנתונים הגולמיים ובפילוח הראשוני שלהם.

1 אריאל פינקלשטיין, החינוך הדתי: תמונת מצב, מגמות והישגים – חלק ב, הוצאת נאמני תורה ועבודה 2014, עמ' 49-72.

מבוא מתודולוגי

בכדי לבחון את השתלבותם של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתואר ראשון בהשכלה הגבוהה בחרנו במחקר זה לבחון את הנתונים בנוגע לתשעה שנתונים/מחזורים, הן כדי לקבל תמונת מבט כללית ולא ממוקדת מדי והן כדי לבחון מגמות לאורך זמן. המתודולוגיה המרכזית של הצגת הנתונים וניתוחם תיעשה באמצעות השוואה בין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי ובוגרי החינוך הממלכתי היהודי בלבד, מתוך הנחה מקובלת ששתי קבוצות אלה הן, באופן יחסי², בעלות מאפיינים דומים. לפיכך, בכל פעם שיוזכר במחקר זה חינוך ממלכתי הכוונה תהיה לבוגרי החינוך הממלכתי היהודי ללא התייחסות לבוגרי החינוך הערבי, וכן, בכל פעם שיוזכר החינוך הממלכתי-דתי הכוונה תהיה לבוגרי המערכת הדתית-לאומית בלבד ללא התייחסות לבוגרי החינוך החרדי לענפיו השונים.

השנתונים שנבחרו הינם השנתונים של התלמידים אשר סיימו את לימודי בית הספר התיכון בשנים 1996-2004, שהם למעשה ילידי 1978-1986. הסיבה לבחירה זו נובעת מכך שבשל שירות צבאי, שירות לאומי או לימוד בישיבה, בדרך כלל עוברות מספר שנים עד שבוגרי מערכת החינוך, במיוחד הבנים, מתחילים את לימודיהם בהשכלה הגבוהה, כך שלמשל בנוגע לשנתון 2009 סביר להניח שרבים מבוגרי שנתון זה עדיין לא הגיעו לשלב הלימודים בהשכלה הגבוהה.

מחקר זה מבוסס על נתונים גולמיים שהתקבלו מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לאור זאת, חשוב להיצמד להגדרות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולמספר מגבלות של הנתונים שהתקבלו ממנה:

1. הנתונים מתייחסים להשתלבות של בוגרי מערכת החינוך בהשכלה הגבוהה בשמונה השנים הראשונות לאחר סיום לימודיהם התיכוניים.
2. הנתונים מתייחסים רק להתחלה של לימודי תואר ראשון אך אינם מראים האם התלמידים הללו גם סיימו את לימודי התואר הראשון.
3. הנתונים מתייחסים רק לבחירה הראשונה שבחר כל תלמיד. כך לדוגמה, אם תלמיד מסוים החל ללמוד תואר ראשון במתמטיקה באוניברסיטה העברית, ולאחר שנה הוא עבר ללימודי משפטים במכללה, בנתונים המוצגים במחקר זה הוא יוצג כמי שהתחיל ללמוד תואר במתמטיקה באוניברסיטה העברית בלבד.
4. הנתונים מתייחסים רק לסטודנטים שלמדו בישראל את לימודיהם הגבוהים ואינם כוללים סטודנטים שלמדו בחו"ל.
5. כיום פועלים בישראל תשעה מוסדות אוניברסיטאיים, אך במחקר עצמו ההתייחסות היא רק לשבעה מהן: מכון וייצמן הוא מוסד שאין לומדים בו לתואר ראשון ולפיכך לא נתייחס אליו כלל במחקר זה, ואוניברסיטת אריאל קיבלה את ההכרה כאוניברסיטה רק לאחרונה, כך שבמחקר המתייחס להשתלבות של בוגרי שנתונים 1996-2004 בהשכלה הגבוהה התייחסנו למוסד אקדמי זה כמכללה.

2 בהקשר זה ראוי לציין כי במבט כולל בחינוך הממלכתי-דתי ישנו שיעור גבוה יותר של תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך מאשר בחינוך הממלכתי, אך למרות נתון זה, רוב התלמידים בישראל מרקע חברתי-כלכלי נמוך לומדים בחינוך הערבי ובחינוך החרדי.

חלק א:

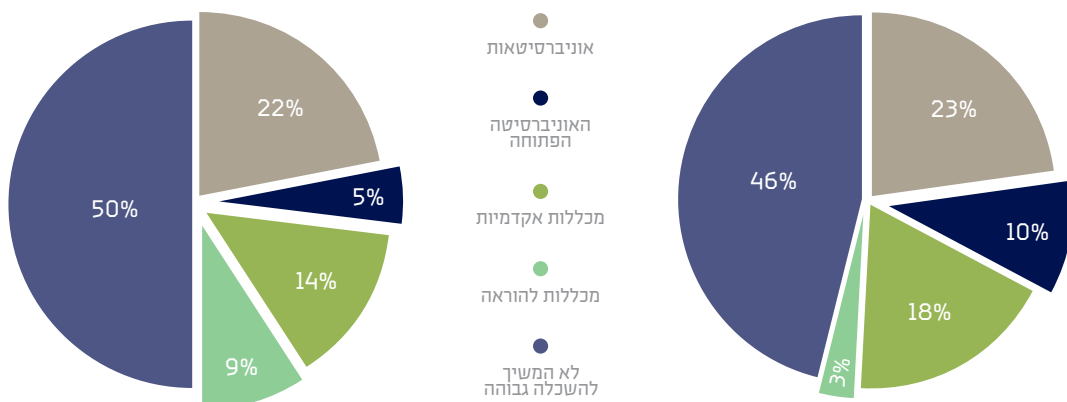

השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתואר ראשון בהשכלה הגבוהה

1. פילוח לפי סוג מוסד אקדמי

שני התרשימים הבאים מציגים את ההשתלבות בהשכלה הגבוהה של בוגרי החינוך הממלכתי והחינוך הממלכתי-דתי שסיימו את לימודי התיכון בשנים 1996-2004. ניתן לראות כי שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה, נמוך בכ-4% מאשר בחינוך הממלכתי-דתי: בעוד 50% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי המשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה, עשו זאת 54% מבוגרי החינוך הממלכתי. מבין המוסדות להשכלה גבוהה ניתן לראות ששיעור דומה של תלמידים ממשיך ללימודים באוניברסיטאות רגילות (לא כולל האוניברסיטה הפתוחה) בשתי מערכות החינוך (22% בממלכתי-דתי לעומת 23% בממלכתי), כשהפער בהולכים לאוניברסיטאות מתבטא בעיקר בשיעור התלמידים הממשיכים ללימודים באוניברסיטה הפתוחה שהוא גבוה פי שניים בקרב בוגרי חינוך הממלכתי (10% לעומת 5%). מנגד, שיעור התלמידים הממשיכים ללימודים במכללות להוראה גבוה פי שלוש בחינוך הממלכתי-דתי ש-9% מבוגריו ממשיכים ללימודים במכללות להוראה לעומת 3% בקרב בוגרי החינוך הממלכתי.

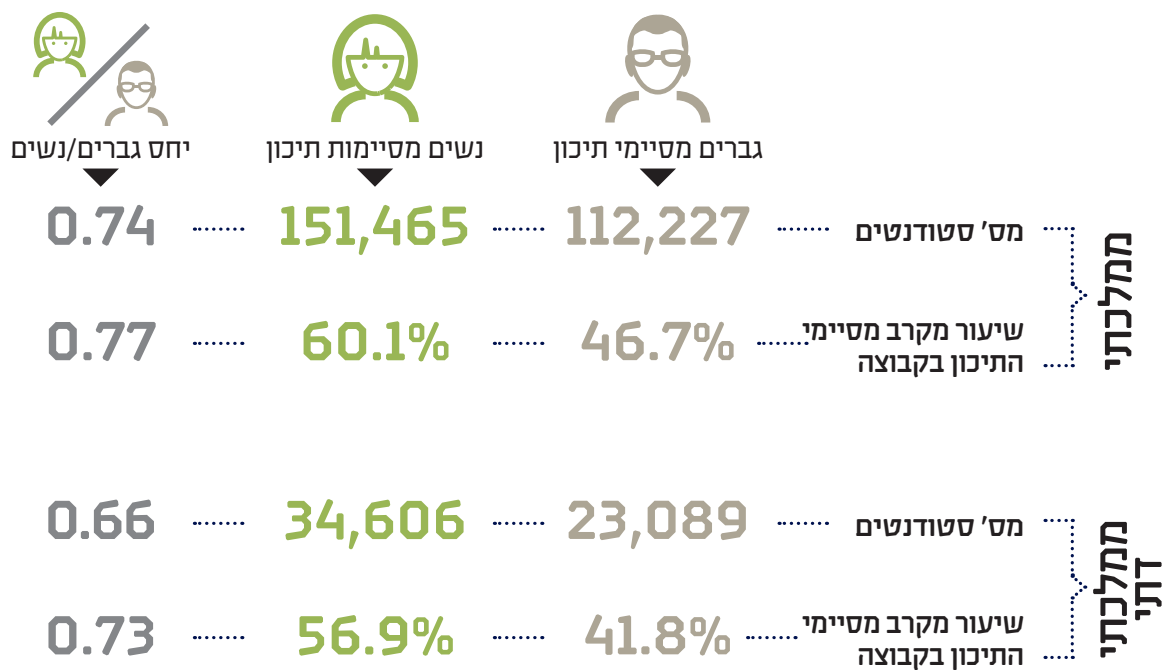
תרשים מס' 1: השתלבות בהשכלה הגבוהה של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ולפי סוג מוסד אקדמי

2. פילוח לפי מגדר

הלוח הבא מציג פילוח מגדרי של בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי והממלכתי-דתי הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה.

לוח מס' 1: השתלבות בהשכלה הגבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ולפי מגדר

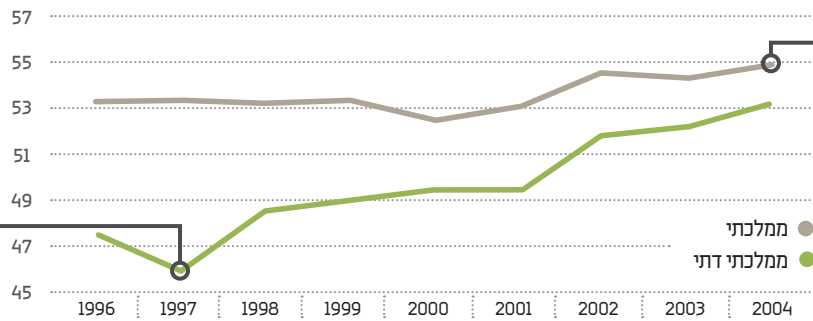

ניתן לראות שהן שיעור הגברים בהשכלה הגבוהה מבין מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי-דתי והן שיעור הנשים, נמוך מהשיעור המקביל בחינוך הממלכתי. עם זאת, כאשר בוחנים את היחסים המגדריים בתוך כל קבוצת פיקוח בפני עצמה, הרי ששיעור הנשים מבין בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי-דתי גבוה יותר והוא עומד על 60% לעומת 57.4% בחינוך הממלכתי.

3. מגמות לאורך השנים

כפי שהראינו, לגבי כל תשעת השנתונים שנבדקו, שיעור התלמידים הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה בחינוך הממלכתי-דתי נמוך ב-4%, אך בדיקה של כל שנתון בנפרד מראה כי ישנה מגמה של עלייה בשיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הממשיכים להשכלה הגבוהה, כפי שניתן לראות בתרשים הבא.

תרשים מס' 2: שיעור הלומדים בהשכלה הגבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) מבין מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח

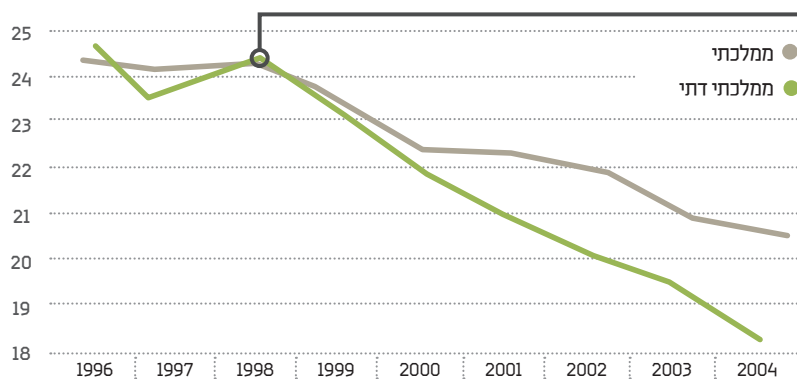
2004
נמדד פער של 1.7%

1997
נמדד פער של 6%

בעוד בקרב בוגרי שנתון 1996 המשיכו 53.3% מבוגרי החינוך הממלכתי ללימודים בהשכלה הגבוהה לעומת 47.5% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי (פער של כמעט 6%), בקרב בוגרי שנתון 2004 הפערים הצטמצמו כמעט לגמרי, כך שמבין בוגרי החינוך הממלכתי המשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה 54.8% לעומת 53.1% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי (פער של 1.7% בלבד).

עם זאת, העלייה באה תוך כדי ירידה משמעותית בשיעור התלמידים הממשיכים את לימודיהם באוניברסיטאות, כפי שניתן לראות בתרשים הבא.

תרשים מס' 3: שיעור הלומדים באוניברסיטאות (ללא האוניברסיטה הפתוחה) מתוך מסיימי תיכון במחזורים 1996-2004, לפי פיקוח

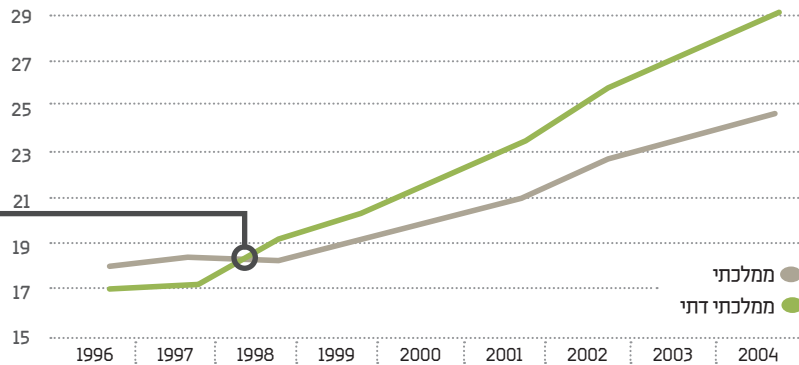

1998
נמדד שיווין בין החינוך הממלכתי לממלכתי-דתי

אם בקרב בוגרי שנתון 1996 המשיכו ללימודים באוניברסיטאות, בקרב בוגרי שנתון 2004 רק 18.3% המשיכו ללימודים באוניברסיטאות. ירידה בשיעור הלומדים באוניברסיטאות נרשמה גם בקרב החינוך הממלכתי, אך בצורה פחות חדה: באוניברסיטאות מ-24.3% בקרב בוגרי שנתון 1996, ל-20.5% בקרב בוגרי שנתון 2004. במקביל, באוניברסיטה הפתוחה שיעור הלומדים ירד באופן מועט הן בקרב בוגרי החינוך הממלכתי והן בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי.

תמונת המראה של הנתונים שהוצגו לעיל היא ששיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים במכללות אקדמיות ומכללות להוראה עלה באופן משמעותי, כפי שניתן לראות בתרשים הבא.

תרשים מס' 4: שיעור הלומדים במכללות אקדמיות ובמכללות להוראה מתוך מסיימי תיכון במחזורים 1996-2004, לפי פיקוח

1998
נמדד שיווין בין
החינוך הממלכתי
לממלכתי-דתי

בעוד בשנתון 1996 שיעור הלומדים במכללות מבין מסיימי התיכון היה דומה ואפילו גבוה מעט יותר בחינוך הממלכתי, מבין בוגרי שנתון 2004, ניכרת ההעדפה היתרה של בוגרי החינוך הממלכתי ללימודים במכללות. אם ננתח את הנתונים מתוך הלומדים בהשכלה הגבוהה בלבד, נראה כי בשנתון 1996 שיעור הלומדים במכללות מבין הלומדים בהשכלה הגבוהה היה דומה בין בוגרי החינוך הממלכתי לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי, ועמד על 34% בחינוך הממלכתי ו-36% בחינוך הממלכתי-דתי, אך מאז אותו שנתון הפערים התרחבו מאוד, כך שבשנתון 2004 55% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו בהשכלה הגבוהה עשו זאת במכללות, לעומת 45% מבוגרי החינוך הממלכתי.

חשוב לציין שעיקר שינוי המגמה נעשה במכללות אקדמיות ולא במכללות להוראה. שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו במכללות אקדמיות גדל בתשע השנים שנבחנו במדגם כמעט פי שניים וחצי(!): בעוד בקרב בוגרי שנתון 1996 8.2% למדו במכללות אקדמיות, בקרב בוגרי שנתון 2004 19.1% למדו במכללות אקדמיות. הגידול המקביל באותו הזמן בלימודים במכללות אקדמיות בקרב בוגרי החינוך הממלכתי היה נמוך בהרבה: מ-15% בקרב בוגרי שנתון 1996 ל-22.3% בקרב בוגרי שנתון 2004. גם בשיעור הממשיכים ללימודים במכללות להוראה בחינוך הממלכתי-דתי היה גידול, אם כי קטן יותר: מ-8.9% בקרב בוגרי שנתון 1996 ל-10.3% בוגרי שנתון 2004, כאשר בחינוך הממלכתי הייתה דווקא ירידה בקרב הממשיכים ללימודים במכללות להוראה מ-3% ל-2.5%.

המגמה המעניינת בהקשר זה נרשמה בקרב נשים בוגרות החינוך הממלכתי-דתי. במשך תשע השנים שנבדקו במחקר זה הייתה מגמה כוללת של מעבר מאוניברסיטאות למכללות. אך בעוד בקרב שאר האוכלוסייה היהודית (גברים ונשים בוגרי החינוך הממלכתי וגברים בוגרי החינוך הממלכתי-דתי) הייתה ירידה של 5.8% במספר התלמידים הממשיכים ללימודים באוניברסיטאות (במספרים אבסולוטיים, ללא חישוב תוספת הבוגרים בכל שנה), בקרב נשים בוגרות החינוך הממלכתי-דתי הייתה ירידה של 12.9% (מ-1,924 מבין בוגרות 1996 ל-1,676 מבין בוגרות 2004) וזאת דווקא בזמן שכמות בוגרות החינוך הממלכתי-דתי גדלה ב-1,258 נשים, תוספת של 20%. הממצאים מלמדים שבמקביל לירידה זו כמעט ולא נרשמה תווזה בשיעור הנשים בוגרות החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים באוניברסיטה הפתוחה או במכללות להוראה, כך שהתווזה המשמעותית נרשמה בהמשך לימודים במכללות אקדמיות: בקרב בוגרות שנתון 1996

בחינוך הממלכתי-דתי 5.8% המשיכו ללימודים במכללות אקדמיות, לעומת 20% בקרב בוגרות שנתון 2004, כמעט פי שלושה וחצי(!).

מגמה זו של פנייה משמעותית של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי למכללות מתואמת במידה לא מבוטלת עם מאפייני הזכאות לבגרות בחינוך הממלכתי-דתי, ונראה שנתוני הזכאות, המוצגים בלוח הבא, יכולים להסביר אותה.

לוח מס' 2: שיעור התלמידים מכלל תלמידי כיתות י"ב, הזכאים לתעודת בגרות והזכאים לתעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות, בשנים 1997-2004, בחלוקה לפי פיקוח

שנה	אחוז הזכאים לתעודת בגרות מבין כלל תלמידי כיתות י"ב		אחוז התעודות העומדות בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין כלל תלמידי כיתות י"ב	
	פיקוח ממלכתי	פיקוח דתי-ממלכתי	פיקוח ממלכתי	פיקוח דתי-ממלכתי
1997	50.8	51.8	46.2	42.5
1998	51.5	54.4	47.4	45.5
1999	54.2	58.9	49.7	48.4
2000	57.4	61.3	50.1	47.6
2001	61.8	66.1	53	50.3
2002	63.2	66.3	54.6	51.4
2003	63.6	67.2	54.7	52.1
2004	62.6	65.1	53.6	49.8

← 2003
67% זכאות לתעודת בגרות בחינוך הממלכתי-דתי, אך רק 52.1% עומדים בדרישות הסף

* נתוני השנים 2000-2004 מעובדים על פי "השנתון הסטטיסטי לישראל" במהלך השנים. נתוני השנים 1997-1999 מעובדים על פי קבצי "נתוני בחינות בגרות" של משרד החינוך לשנים הללו.³ הממצאים העולים מהלוח מלמדים כי בחינוך הממלכתי-דתי ישנו שיעור גבוה יותר של תלמידים הזכאים לתעודת בגרות מאשר בחינוך הממלכתי, אך מנגד שיעור התלמידים הזכאים לתעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות הוא נמוך הרבה יותר מאשר בחינוך הממלכתי. ממצא זה יכול להסביר את השיעור הגבוה יחסית של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שמעדיף לימודים גבוהים במכללה על פני לימודים באוניברסיטה. כמו כן, נראה שיש בכך כדי להסב את תשומת הלב של הציבור הרחב לחשיבותם של נתוני הזכאות לתעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות, ולא רק לנתוני הזכאות לבגרות הרגילים שבהם, בדרך כלל, ממוקד הפיקוח התקשורתי.

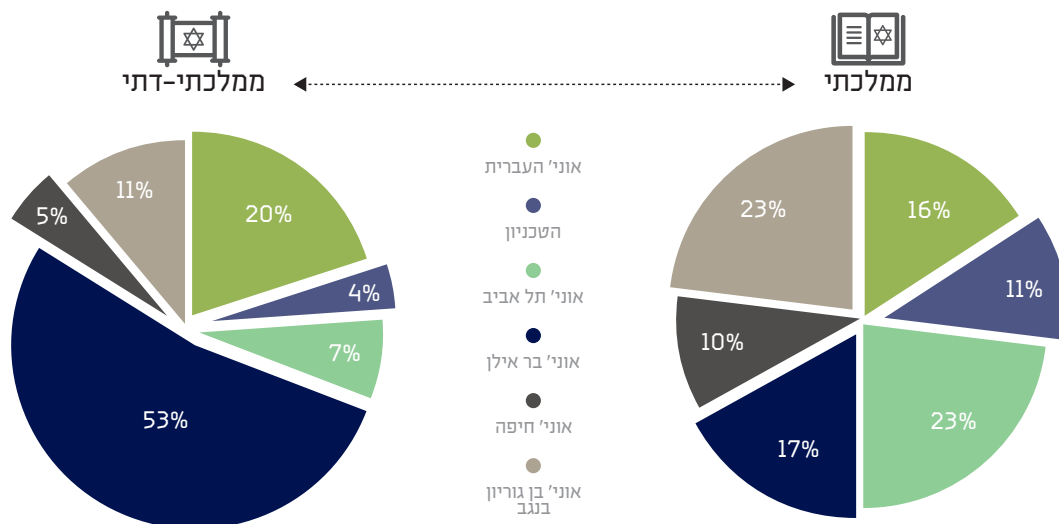
לסיכום פרק זה, המגמה המסתמנת בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי היא אמביוולנטית: מחד, שיעור הבוגרים הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה עלה בשנים האחרונות בצורה משמעותית וכמעט השתווה לשיעור המקביל בחינוך הממלכתי, ומאידך, מגמה זו נרשמה תוך כדי ירידה משמעותית בשיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הממשיכים ללימודים באוניברסיטאות, ותוך כדי עלייה גבוהה מאוד בשיעור הבוגרים הממשיכים ללימודים במכללות אקדמיות.

3 נתוני שנת 1996 בנוגע לתעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות לא פורסמו, ככל הידוע לנו.

4. פילוח פנים-אוניברסיטאי

שני התרשימים הבאים מתייחסים לבוגרי שנתוני 1996-2004 בחינוך הממלכתי ובחינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים באוניברסיטאות (לא כולל האוניברסיטה הפתוחה). התרשימים מציגים את ההתפלגות בין האוניברסיטאות השונות בכל קבוצה. ניתן לראות ש-53% יותר ממחצית תלמידי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים באוניברסיטאות, עשו זאת באוניברסיטת בר-אילן, שיעור הגבוה באופן יחסי ביותר מפי שלושה משיעור בוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו ללימודים באוניברסיטת בר-אילן. עם זאת, במספרים אבסולוטיים כמות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים באוניברסיטת בר-אילן נמוכה יותר מאשר כמות בוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו ללימודים במוסד זה, כך שבסופו של דבר באוניברסיטה עצמה למדו מקרב שנתונים אלו יותר סטודנטים בוגרי החינוך הממלכתי מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי. מנגד, בשאר האוניברסיטאות, מלבד האוניברסיטה העברית, השיעור היחסי של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הוא נמוך יותר, והנתונים הנם בולטים בעיקר באוניברסיטת תל-אביב, בטכניון ובאוניברסיטת בן-גוריון. כך למשל, למרות שבוגרי החינוך הממלכתי-דתי מהווים 19% מקרב בוגרי מערכת החינוך באוכלוסייה היהודית הלא-חרדית בשנים 2004-1996, באוניברסיטת תל אביב רק 6.7% מהתלמידים היהודים הם בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. כך, על כל בוגר של החינוך הממלכתי-דתי שהתחיל תואר ראשון באוניברסיטת תל אביב, ישנם 14 בוגרים של החינוך הממלכתי (וזאת מבלי להתייחס לבוגרי החינוך החרדי והערבי).

תרשים מס' 5: השתלבות באוניברסיטאות של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ולפי אוניברסיטה

חלק ב:

השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתואר ראשון בהשכלה הגבוהה בלימודי המקצועות המדעיים

1. הקדמה ומבוא מתודולוגי לחלק ב

בחלק זה של המחקר נציג סקירה מפורטת על השתלבותם של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים. במחקר קודם⁴ שנערך במסגרת תנועת "נאמני תורה ועבודה" הראינו כי כאשר בוחנים את מערכת החינוך בישראל בכללותה מסתבר שתלמידי החינוך הממלכתי-דתי ממעטים לגשת לבגרויות במקצועות מדעיים. מטרתו של מחקר זה הנה לבחון האם ניתן לראות את המשך מגמה זו גם בהשכלה הגבוהה. בתחילת הדברים יוצגו הנתונים הכלליים ולאחר מכן יוצגו פילוחים שונים: לפי סוג מוסד אקדמי, לפי מגדר ולפי תחומי לימוד.

מבחינה מתודולוגית, כל מה שצוין במבוא המתודולוגי בתחילת המחקר נכון גם לחלק זה. בנוסף, ישנם מספר הערות מתודולוגיות חשובות הנוגעות למקצועות המדעיים בפרט. ראשית, יש לציין כי תחת הקטגוריה "מקצועות מדעיים" סווגו במחקר זה שלושה תחומים.

(1) מדעי הטבע ומתמטיקה: תחום זה כולל מקצועות כדוגמת: פיסיקה, כימיה, ביולוגיה, מתמטיקה וכדומה.

(2) הנדסה ואדריכלות: מקצועות ההנדסה למיניהם (הנדסת חשמל, הנדסת מחשבים/תוכנה, הנדסת תעשייה וניהול, הנדסה אזרחית ועוד) ומקצוע האדריכלות.

(3) רפואה: לימודי רפואה בלבד, לא כולל לימודי מקצועות העזר הרפואיים למיניהם. בנוסף, כפי שהערנו לעיל, חשוב להיצמד להגדרות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולמספר מגבלות של הנתונים שהתקבלו ממנה:

1. בנתונים שהתקבלו אין חלוקה בתוך התחומים בין המקצועות השונים הקיימים בהם. כך למשל, לא ניתן לבחון את שיעור לומדי הפיסיקה, אלא רק את שיעור התלמידים הלומדים מדעי הטבע ומתמטיקה.

2. הנתונים על לימוד של המקצועות המדעיים במכללות אקדמיות אינם כוללים סטודנטים הלומדים הוראת מקצועות אלו במכללות להוראה.

כמו כן, כדי לפשט את הנתונים בחלק זה של המחקר כללנו את תלמידי האוניברסיטה הפתוחה ביחד עם תלמידי האוניברסיטאות.

4 אריאל פינקלשטיין, החינוך הדתי – תמונת מצב מגמות והישגים חלק ב, הוצאת נאמני תורה ועבודה

2014, עמ' 72-49.

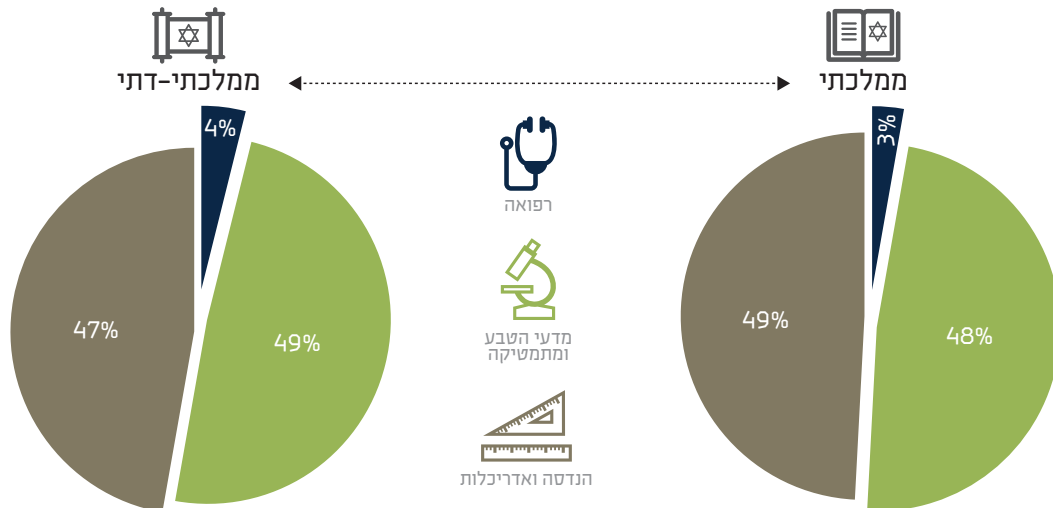
2. ממצאים כלליים

הנתון המרכזי והמשמעותי ביותר לגבי לימודי המקצועות המדעיים מצביע על כך ש-14.4% (70,837) מבוגרי החינוך הממלכתי ממשיכים ללימודי מקצועות מדעיים בהשכלה הגבוהה לעומת 9.6% (11,177) מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי. אם כן, באופן יחסי בוגרי החינוך הממלכתי לומדים מקצועות מדעיים פי 1.5 יותר מאשר בוגרי החינוך הממלכתי-דתי, או, במילים אחרות, שיעור הלומדים מקצועות מדעיים בהשכלה הגבוהה מבין בוגרי החינוך הממלכתי גבוה ב-50% מהשיעור המקביל בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. למעשה, כפי שנרחיב להראות בחלק ג, ברוב התחומים שיעור התלמידים שהמשיכו דומה בשני בסוגי הפיקוח היה דומה מלבד תחומי ההוראה ומקצועות העזר הרפואיים שבהם ישנו יתרון ניכר לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי ומנגד תחום מדעי החברה שבו ישנו יתרון ניכר לבוגרי החינוך הממלכתי. עם זאת, גם בתחום מדעי החברה יחס השיעורים נמוך יותר מאשר בתחום המדעים: שיעור בוגרי החינוך הממלכתי שלמדו מדעי החברה גבוה פי 1.35 (גבוה ב-35%) משיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שלמדו תחום זה, בעוד במקצועות המדעיים היחס, כאמור, היה גבוה יותר, פי 1.5.

כאמור לעיל, המקצועות המדעיים מחולקים לשלושה תחומים: (1) מדעי הטבע ומתמטיקה, (2) הנדסה ואדריכלות, (3) רפואה. התרשימים הבאים מציגים את החלוקה של הלומדים בהשכלה הגבוהה בין שלושת התחומים הללו בקרב בוגרי חינוך הממלכתי ובוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתשעת השנתונים.

ניתן לראות שבתחומים שבהם מתרכזים מרבית המקצועות המדעיים – מדעי הטבע ומתמטיקה, הנדסה ואדריכלות – החלוקה זהה כמעט לחלוטין בין החינוך הממלכתי והחינוך הממלכתי-דתי, ומכאן שבפערים בין החינוך הממלכתי לחינוך הממלכתי-דתי בשיעור לומדי המדעים אין הבדל משמעותי בין התחומים השונים ושיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי מכל אחד מהתחומים הללו נמוך ב-50% מהשיעור המקביל בקרב בוגרי החינוך הממלכתי (לתחום הרפואה נקדיש בהמשך הדברים דיון מפורט ונפרד).

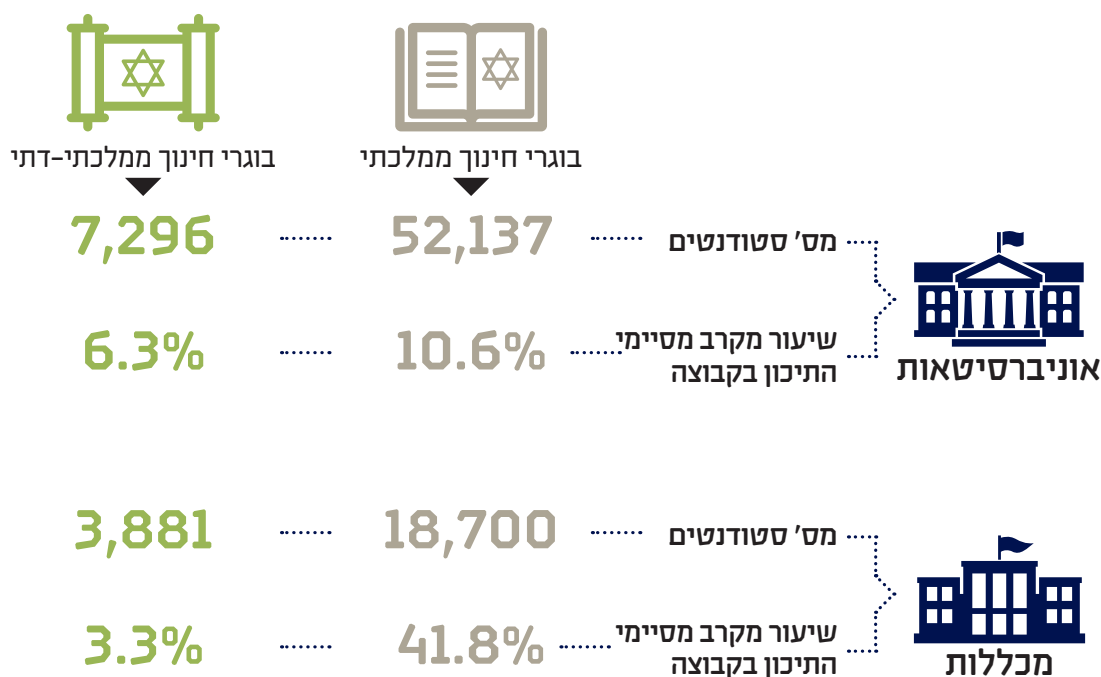
תרשים מס' 6: השתלבות במקצועות המדעיים בהשכלה הגבוהה של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ולפי תחום לימוד

3. פילוח לפי סוג מוסד אקדמי

בפרק זה בחרנו לבחון את איכות הלימודים האקדמיים של בוגרי החינוך הממלכתי והממלכתי-דתי שהמשיכו למקצועות מדעיים על פי המוסד האקדמי שבו הם למדו. כידוע, בהשכלה הגבוהה ישנה חשיבות למוסד האקדמי שבו נלמד התואר. בעיקר נהוג לחלק בין תואר הניתן באוניברסיטה ובין תואר הניתן במכללה, וכפי שנראה להלן, במקצועות המדעיים ובעיקר בתחום ההנדסה יש לעניין זה חשיבות מכרעת. הנתונים מלמדים כי לגבי תשעת השנתונים שנבדקו במדגם לא רק ששיעור בוגרי החינוך הממלכתי הלומדים מקצועות מדעיים גבוה ב-50% מאשר שיעור זה בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי, אלא שבין הלומדים מקצועות מדעיים בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי, שיעור גבוה מאוד – 35%, למעלה משליש – עושה זאת במכללות, לעומת 26% מבין בוגרי החינוך הממלכתי. הלוח הבא מציג נתון זה באופן שונה.

לוח מס' 3: המשך לימודים במקצועות המדעיים בהשכלה הגבוהה של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח וסוג מוסד אקדמי

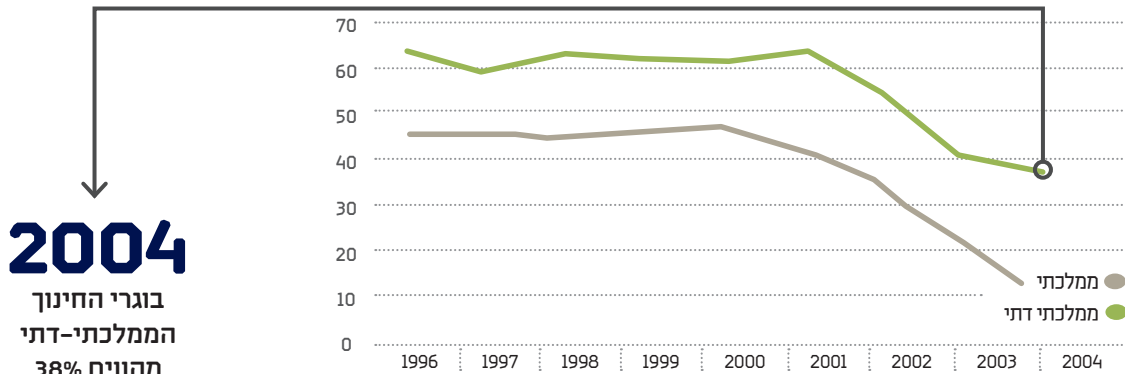

ניתן לראות בלוח כי בקרב הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים במכללות האקדמיות ישנו רק פער קטן לטובת בוגרי החינוך הממלכתי, ולעומת זאת, שיעור בוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים באוניברסיטאות הוא גבוה בהרבה (יותר מ-4%, פי 1.68) מהשיעור המקביל בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי.

בהקשר זה חשוב להציג את החלוקה לפי תחומים ספציפיים ואת המגמות בין השנתונים. את תחום הרפואה לא ניתן ללמוד במכללות, ולכן כל התלמידים בתחום זה לומדים באוניברסיטאות. גם לגבי לימודי מדעים ומתמטיקה, במהלך השנים שנבדקו במדגם, תחום

זה כמעט ונעלם מהמכללות. התרשים הבא מציג לאורך מספר שנים את שיעור הלומדים הנדסה ואדריכלות במכללות מתוך כלל הלומדים הנדסה והאדריכלות בהשכלה הגבוהה.

תרשים מס' 7: שיעור הלומדים הנדסה ואדריכלות במכללות מתוך כלל הלומדים הנדסה ואדריכלות בהשכלה הגבוהה, בחלוקה לפי פיקוח ולפי שנתון

2004

בוגרי החינוך
הממלכתי-דתי
מהווים 38%
לעומת 12% בחינוך
הממלכתי

ניתן לראות כי ישנה מגמה זהה במהלך השנים, הן בחינוך הממלכתי והן בחינוך הממלכתי-דתי, של צמצום לימודי הנדסה והאדריכלות במכללות ומעבר לאוניברסיטאות, כאשר בחינוך הממלכתי-דתי המגמה תפסה תאוצה יותר חזקה בשנים האחרונות. לפי הנתונים העדכניים לגבי בוגרי תיכון שסיימו בשנתון 2004, מבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הלומדים הנדסה ואדריכלות בהשכלה הגבוהה, 38% עושים זאת במכללות לעומת 12% בלבד בקרב בוגרי החינוך הממלכתי. כך, למעשה, שיעור הלומדים הנדסה ואדריכלות במכללות גבוה בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי ביותר מפי שלושה מאשר בחינוך הממלכתי.

על החשיבות המכרעת של נתון זה יכולים להעיד שני מחקרים שביצעו בשנים האחרונות גורמים ממשלתיים שונים. בשנת 2007 מינתה המועצה להשכלה גבוהה ועדת מומחים בינלאומית להערכת איכות תכניות הלימוד באוניברסיטאות ובמכללות בתחום הנדסת חשמל ואלקטרוניקה. לאחר בחינה מדוקדקת של מוסדות הלימוד בתחום והפצת סקר למספר רב של מעסיקים רלוונטיים הגיעה הוועדה למסקנה מרכזית בדבר ביקורת על רמת ההכשרה במכללות. כמו כן, הסקר שערכה הוועדה העלה, כי מרבית חברות ההייטק בישראל מסתייגות מגיוס לעבודה של בוגרי מכללות.⁵

דו"ח מקיף נוסף הנוגע ללימודי הנדסה בישראל התפרסם ביולי 2012. הדו"ח, שנערך על ידי צוות בין-משרדי שכלל את המועצה הלאומית לכלכלה, משרד האוצר, משרד הכלכלה והמועצה להשכלה גבוהה, הציג, בין היתר, ממצאים של ריאיונות שנערכו עם מנהלי חברות השמה ומנהלי משאבי אנוש בחברות ההייטק המובילות בישראל (אינטל, אלביט, רפאל ועוד). בדו"ח נטען כי,

"מספר חברות הדגישו כי מניסיונם, אקדמאים רבים בוגרי מכללות אינם ברמה מספקת לעבודות מחקר ופיתוח מתקדמות. מרבית החברות ציינו, כי על פי רוב, הן יימנעו מלזמן בוגר מכללה (במיוחד חסר ניסיון בתחום הדרוש) לראיון עבודה... גורמים מסוימים בתעשייה העלו טענות אודות הרמה המקצועית של בוגרי המכללות בתחומי המחשבים והתוכנה, אם כי נטען שהבעיה היא לא בהכרח בתוכניות הלימוד, אלא יותר ביכולת הבסיסית של מרבית תלמידי המכללות לבצע מחקר ופיתוח עצמאי".⁶

5 דו"ח כללי של הוועדה להערכת הלימודים בהנדסת חשמל ואלקטרוניקה: לימודי הנדסת חשמל ואלקטרוניקה במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, המועצה להשכלה גבוהה, אוקטובר 2007.

6 המחסור בכח אדם מיומן בטכנולוגיה עילית, המלצות הצוות הבין משרדי, יולי 2012, עמ' 27, עמ' 39. לדו"ח המלא ראו:

בהתאם לכך, על פי ממצאי הדו"ח, השכר המשולם לבוגרי המכללות בתחומי ההנדסה נמוך בשיעור ניכר מאשר השכר של בוגרי האוניברסיטאות בתחומים אלו.⁷ לאור כל זאת, נראה שלממצא המראה ששיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הלומדים את תחום ההנדסה והאדריכלות במכללות, יש לייחס חשיבות לא מבוטלת.

בדו"ח המוזכר לעיל ישנה אף התייחסות לכך שגורמים שונים בענף ההייטק תופסים את בוגרי הטכניון בחיפה כבעלי רמה יציבה וגבוהה במיוחד,⁸ ואכן מוסד זה, שרובו ככולו מוקדש ללימוד ומחקר מדעיים-טכנולוגיים הוא מוסד אקדמי נחשב ביותר (אף בעולם, ולא רק בארץ) ללימודי תואר ראשון במקצועות המדעיים.⁹ לפיכך, נראה שבדיקת שיעור הלומדים בטכניון מהווה אינדיקציה נוספת לאיכות התואר. לצורך כך, הלוח הבא מציג את שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים בטכניון בפילוחים שונים בכל קבוצה.

לוח מס' 4: השתלבות בטכניון של מסיימי תיכון
בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח

מקרב מסיימי התיכון	מקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה	מקרב הלומדים מדעים בהשכלה הגבוהה	מקרב הלומדים מדעים באוני' מדעים
2.5%	4.7%	17.5%	23.8%
0.8%	1.7%	9.1%	14%

ניתן לראות שבכל פילוח שנבדק, שיעור בוגרי החינוך הממלכתי הלומדים בטכניון גבוה באופן ניכר מאשר השיעור המקביל מקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. בעמודה הימנית ניתן לראות כי שיעור התלמידים הלומדים בטכניון מתוך כלל בוגרי כל פיקוח גבוה בחינוך הממלכתי ביותר מפי שלושה מאשר בחינוך הממלכתי-דתי. בעמודה השמאלית בלוח ניתן לראות כי גם כאשר מבודדים את התלמידים הלומדים מקצועות מדעיים באוניברסיטאות בכל אחת מהקבוצות, ניתן לראות כי שיעור בוגרי החינוך הממלכתי הלומד בטכניון מתוך קבוצה זו גבוה בהרבה מהשיעור המקביל בחינוך הממלכתי-דתי.

למעשה, מתוך תשעת השנתונים שנבדקו במדגם, התחילו ללמוד בטכניון 13,487 תלמידים יהודים בוגרי מערכת החינוך שאינם חרדים, ומתוכם 12,459 הנם בוגרי החינוך הממלכתי ו-1,028 הם בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. במילים אחרות, בוגרי החינוך הממלכתי-דתי מהווים 7.6% מתוך האוכלוסייה היהודית הלא-חרדית שמתחילה ללמוד בטכניון. כך, למרות שעל כל בוגר תיכון ממלכתי-דתי ישנם 4 בוגרי חינוך ממלכתי, על כל בוגר של החינוך הממלכתי-דתי שהתחיל ללמוד בטכניון, ישנם יותר מ-12 בוגרים של החינוך הממלכתי שהתחילו ללמוד בטכניון.

לסיכום פרק זה, נראה שלא רק ששיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הפונים ללימודים בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים נמוך מהשיעור המקביל בחינוך הממלכתי, אלא גם ששיעורם בקרב הלומדים לימודים בהשכלה הגבוהה במוסדות האקדמיים האיכותיים – האוניברסיטאות בכלל, והטכניון בפרט – נמוך באופן משמעותי מהשיעור שנמצא בקרב בוגרי החינוך הממלכתי.

7 שם, עמ' 39.

8 שם, עמ' 39.

9 כך למשל, בדירוג שנחאי, הדירוג האקדמי המקובל של אוניברסיטאות בעולם, דורג הטכניון במקום ה-78 בעולם כאשר מלבדו, מבין האוניברסיטאות בישראל, רק האוניברסיטה העברית נכנסה לרשימת מאה האוניברסיטאות המובילות בעולם.

4. פילוח לפי מגדר

במחקר קודם שערכנו¹⁰ עמדנו על כך שאחת הסיבות לשיעור הנמוך יחסית של לימודי בגרות במקצועות מדעיים בחינוך הממלכתי-דתי נעוצה בהצבת הרף הנמוך לנשים: תלמידות החינוך הממלכתי-דתי ממעטות לגשת לבחינות הבגרות במקצועות מדעיים לא רק בהשוואה לשאר הנשים במערכת החינוך אלא גם בהשוואה לגברים הלומדים בחינוך הממלכתי-דתי. כך, השיעור של נשים הניגשות לבחינות בגרות במקצועות מדעיים מתוך כלל הניגשים בכל קבוצת פיקוח (ממלכתי, ממלכתי-דתי וערבי) הוא נמוך ביותר בחינוך הממלכתי-דתי. בפרק זה ננסה לבדוק האם ניתן לראות מגמה דומה גם בהשכלה הגבוהה. לפיכך, לא נתמקד בהשוואה בין בוגרות החינוך הממלכתי לבוגרות החינוך הממלכתי-דתי במקצועות מדעיים, אלא נבדוק את שיעורם היחסי של הנשים בכל קבוצה בפני עצמה. כך נוכל לראות האם גם בהשכלה הגבוהה אחד המאפיינים של שיעורם הנמוך של בוגרי החינוך הממלכתי במקצועות מדעיים, נעוץ בהיבטים מגדריים. הלוח הבא מציג את הנתונים בנוגע להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים בהשוואה לבוגרי החינוך הממלכתי, לפי מגדר.

לוח מס' 5: המשך לימודים במקצועות המדעיים :
בהשכלה הגבוהה של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ולפי מגדר

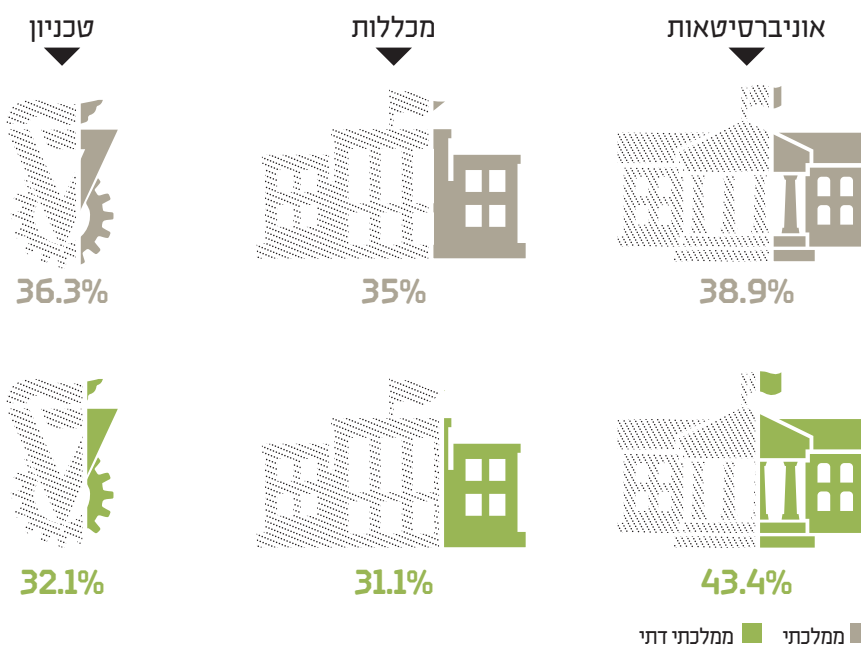

מגדר	יחס גברים/נשים	נשים מסיימות חינוך	גברים מסיימי תיכון	מס' סטודנטים	שיעור מקרב מסיימי התיכון בקבוצה	שיעור מקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה בקבוצה
ממלכתי	1.64	26,853	43,984	מס' סטודנטים	18.3%	39.1%
	1.72	10.6%	18.3%	שיעור מקרב מסיימי התיכון בקבוצה	10.6%	17.7%
	2.21	17.7%	39.1%	שיעור מקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה בקבוצה	17.7%	39.1%
ממלכתי דתי	1.55	4,378	6,799	מס' סטודנטים	12.3%	29.4%
	1.71	7.2%	12.3%	שיעור מקרב מסיימי התיכון בקבוצה	7.2%	12.3%
	2.33	12.6%	29.4%	שיעור מקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה בקבוצה	12.6%	29.4%

10 אריאל פינקלשטיין, החינוך הדתי - תמונת מצב מגמות והישגים חלק ב, הוצאת נאמני תורה ועבודה, 2014, עמ' 69-66.

מנתוני הלוח ניתן לראות כי במבט מאקרו על השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי במקצועות המדעיים בהשכלה הגבוהה המגדר איננו משמעותי: שיעור בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה במקצועות המדעיים נמוך באותו אופן ביחס לקבוצה המקבילה בחינוך הממלכתי, כך שהיחס בין מספר הסטודנטים הגברים במקצועות המדעיים ובין שיעורם מקרב מסיימי התיכון ומקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה לבין מספר הסטודנטיות ושיעורן בקטגוריות אלו דומה בשני סוגי הפיקוח. כאמור לעיל, אנו מעוניינים לבחון גם את איכות הלימודים לפי סוג המוסד האקדמי, וכאן כבר ניתן לראות הבדלים מגדריים בין החינוך הממלכתי לחינוך הממלכתי-דתי. למרות ששיעור הנשים שהמשיכו ללימודים במקצוע מדעי באוניברסיטה גבוה יותר בחינוך הממלכתי, בפועל כאשר בודקים את היחס לעומת הגברים, מסתבר שדווקא בקרב בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי-דתי ישנו שיעור גבוה יותר של נשים הלומדות מקצועות מדעיים באוניברסיטאות, כפי שניתן לראות בלוח הבא.

לוח מס' 6: שיעור הנשים מסיימות התיכון בשנים 1996-2004 שלמדו תואר ראשון במקצועות המדעיים בהשכלה הגבוהה מתוך כלל הלומדים מקצועות מדעיים בהשכלה הגבוהה, בחלוקה לפי פיקוח

כפי שניתן לראות, מבין בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי-דתי שלומדים מקצועות מדעיים באוניברסיטאות 43.4% הן נשים ואילו מבין בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי שלומדים מקצועות מדעיים באוניברסיטאות 38.9% הן נשים. לעומת זאת, דווקא בטכניון שיעור הנשים היחסי מקרב בוגרי ובוגרות החינוך הממלכתי-דתי נמוך לעומת השיעור המקביל בקרב בוגרות החינוך הממלכתי.

5. פילוח לפי תחומי לימוד ומגדר

בפרק זה נבחן את החלוקה בתוך התחומים השונים של המקצועות המדעיים תוך כדי פיקוח על המשתנה המגדרי, ונתמקד בתחום מדעי הטבע ומתמטיקה ובתחום ההנדסה ואדריכלות המהווים את הליבה המרכזית של המקצועות המדעיים וכוללים 97% מהתלמידים הממשיכים ללימודים במקצועות אלו. לתחום הרפואה נקדיש להלן פרק נפרד בשל מספר מאפיינים ייחודיים שיש לו.

כפי שהראינו לעיל בתרשים מס' 6, כאשר בוחנים את ההתפלגות של תחומי המדעים השונים בין בוגרי מערכת החינוך הממלכתי-דתי הממשיכים ללימודים בהשכלה הגבוהה, ניתן לראות שהתפלגות זו דומה מאוד להתפלגות המקבילה בקרב בוגרי החינוך הממלכתי, ומכאן שהפערים הקיימים בין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי לבוגרי החינוך הממלכתי נשמרים בכל אחד מהתחומים.

עם זאת, כאשר בוחנים את המשתנה המגדרי בתוך התחומים השונים של המקצועות המדעיים, ניתן לראות הבדלים מסוימים בין שני סוגי הפיקוח. הלוח הבא מציג את הנתונים בנוגע להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה בתחום מדעי הטבע ומתמטיקה בהשוואה לבוגרי החינוך הממלכתי, לפי מגדר.

לוח מס' 7: המשך לימודים בהשכלה הגבוהה של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004 בתחום מדעי הטבע ומתמטיקה, לפי פיקוח ומגדר

מגדר	מס' סטודנטים			שיעור מקרב מסיימי התיכון בקבוצה
	יחס גברים/נשים	נשים מסיימות תיכון	גברים מסיימי תיכון	
ממלכתי	1.34	14,487	19,440	8%
	1.4	5.7%		17.3%
	1.82	9.5%		
ממלכתי דתי	1	2,749	2,754	5%
	1.1	4.5%		11.8%
	1.49	7.9%		

ניתן לראות כי בכל הנוגע להשתלבות בלימודים בהשכלה הגבוהה בתחום מדעי הטבע ומתמטיקה ישנם פערים לא מבוטלים בין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הגברים למקביליהם בחינוך הממלכתי, ופערים קטנים באופן משמעותי בין הבוגרות של שני סוגי הפיקוח. בהתאם לכך, יחס הגברים/נשים מלמד כי שיעור הנשים מבין הלומדים מקצועות אלו בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי גבוה יותר מן השיעור המקביל בקרב בוגרי החינוך הממלכתי. לפיכך, ניתן להסיק כי הגורם המרכזי לפער שבין בוגרי החינוך הממלכתי ובין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתחום זה נוצר בשל מיעוט הגברים בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתחום זה.

לעומת זאת, בלוח הבא, שבו מוצגים הנתונים בנוגע להשתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה בתחום ההנדסה ואדריכלות בהשוואה לבוגרי החינוך הממלכתי לפי מגדר, ניתן לראות תמונה שונה.

לוח מס' 8: המשך לימודים בהשכלה הגבוהה של מסיימי תיכון במחזורים 1996-2004 בתחום ההנדסה ואדריכלות, בחלוקה לפי פיקוח ומגדר

יחס גברים/נשים	נשים מסיימות תיכון	גברים מסיימי תיכון	מס' סטודנטים	שיעור מקרב מסיימי התיכון בקבוצה	שיעור מקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה בקבוצה	ממלכתי
2	11,241	23,746		8.9%	21.1%	
2.2	4.4%					
2.85	7.4%					
2.8	1,344	3,845	מס' סטודנטים			ממלכתי דתי
3.13	2.2%	6.9%				
4.36	3.8%	16.6%				

הלוח מצביע על השיעור הנמוך במיוחד של בוגרות החינוך הממלכתי-דתי שבחרו ללמוד לימודי תואר ראשון בהנדסה או אדריכלות – כ-2% בלבד, כלומר 149 בוגרות בממוצע מכל מחזור לימודים, לעומת 427 בקרב גברים בוגרי החינוך הממלכתי-דתי. בהתאם לכך, יחס הגברים/הנשים מלמד כי שיעור הנשים מבין הלומדים מקצועות אלו בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי נמוך יותר מאשר השיעור המקביל בקרב בוגרי

החינוך הממלכתי. לפיכך, חלק גדול מהפער בין בוגרי החינוך הממלכתי לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתחום זה נוצר בשל מיעוט הנשים בוגרות החינוך הממלכתי-דתי בתחום זה, אך יש לציין שגם בקרב הגברים ישנם פערים: שיעור הגברים מבין מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי שהמשיכו ללימודי הנדסה ואדריכלות גדול כמעט פי 1.5 (50%) מאשר שיעור זה בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי.

המגמה המסתמנת היא שכאשר בוחנים את הנשים אל מול הגברים בחינוך הממלכתי-דתי, עולה כי לגברים יש יתרון בתחום ההנדסה והאדריכלות ואילו לנשים יש יתרון בתחום מדעי הטבע והמתמטיקה. ניתן לשער כי הסיבה לכך טמונה באופי הפרקטי של תחום ההנדסה והאדריכלות שמושך אליו יותר את הגברים הדתיים הנתפסים לא אחת כמפרנסים העיקריים במשפחה. במקביל, את היתרון של הנשים במקצועות מדעי הטבע והמתמטיקה ניתן להסביר כחלק מן המגמה הבולטת בקרב נשים דתיות לפנות למקצוע ההוראה, שמתבטאת בכך ש-12.1% מתוך הנשים מסיימות התיכון בחינוך הממלכתי-דתי פנו ללימודים במכללות להוראה; זאת לעומת 5.7% מקרב הגברים מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי-דתי, 4.5% מקרב הנשים מסיימות התיכון בחינוך הממלכתי ו-0.6% בלבד מקרב הגברים מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי.¹¹

לאור זאת שהמקצועות הכלולים בתחום מדעי הטבע ומתמטיקה, בניגוד לתחום ההנדסה ואדריכלות, הנם ברובם מקצועות בעלי קשר מובהק לתחומי הוראה הנלמדים בבתי הספר (פיזיקה, כימיה, ביולוגיה מתמטיקה וכו'), ייתכן שכמות לא מבוטלת מבין מסיימות התואר במקצועות אלו מוסיפות במקביל גם תעודת הוראה ופונות בסופו של דבר למקצוע ההוראה. על כל פנים, בנתונים הגולמיים שהתקבלו מהלמ"ס לצורך מחקר זה אין אפשרות לבחון תופעה זאת.

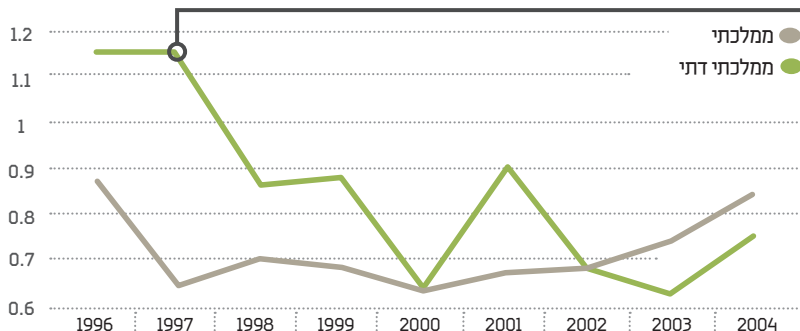
6. רפואה

לימודי רפואה הם אחד היישומים המרכזיים והחשובים של המדעים המדויקים ויש להם מספר מאפיינים ייחודיים. לא ניתן ללמוד רפואה במכללות, ולמעשה, כיום רק חמש אוניברסיטאות בישראל מציעות לימודי רפואה, כשמסלול הלימודים הרגיל בתחום אורך כשבע שנים. תנאי הקבלה למסלולים אלו גבוהים במיוחד, עובדה המובילה לכך שישראלים רבים יוצאים ללימודי רפואה בחו"ל בתנאי קבלה נמוכים יותר. הכמות המזערית יחסית של לומדי הרפואה בישראל גורמת לכך שבתחום זה יכולות להתבצע תנודות משמעותיות מבחינת אחוזי הלומדים, כך שיש להתייחס לנתונים בהקשר זה במשנה זהירות, ולנסות לבחון בעיקר מגמות לאורך זמן, ולא רק תמונת מצב של שנה אחת. כמו כן, בשל המספרים הקטנים, נבחן בתחום זה את האחוזים מתוך הלומדים בהשכלה הגבוהה ולא מתוך כלל מסיימי התיכון כמו ברוב המחקר, וזאת כדי שלא נאלץ להציג את הנתונים בעשיריות ואלפיות של אחוזים.

כאשר בוחנים את הנתונים לגבי תשעת השנתונים ביחד ניתן לראות שישנו יתרון קל לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי: בעוד 0.8% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה בשנים אלו המשיכו ללימודי רפואה, מבין בוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו להשכלה הגבוהה עשו זאת 0.7%. עם זאת, כאשר בוחנים את המגמה לאורך השנים ניתן לראות מגמה של ירידה בלימודי רפואה בין בוגרי חינוך הממלכתי-דתי, כפי שניתן לראות בתרשים הבא.

11 את המשכה של מגמה זו ניתן לראות גם בפנייה ללימודי חינוך באוניברסיטה: 2.1% מתוך הנשים מסיימות התיכון בחינוך הממלכתי-דתי פנו ללימודי חינוך באוניברסיטה, לעומת 0.1% בקרב הגברים מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי-דתי, 0.7% בקרב הנשים מסיימות התיכון בחינוך הממלכתי ו-0.1% בקרב הגברים מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי.

תרשים מס' 8: שיעור תלמידי הרפואה מבין הממשיכים להשכלה הגבוהה בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח

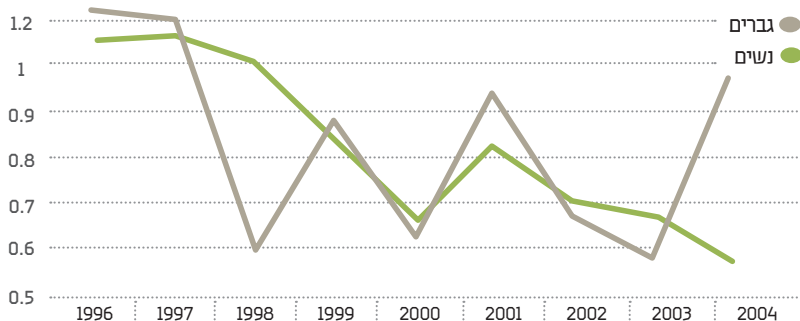

1997

בשנה זו שיעור תלמידי הרפואה בוגרי החינוך הממלכתי-דתי כמעט כפול מבוגרי החינוך הממלכתי

ניתן לראות שבעוד במחזורים 1996-1997 השיעור היחסי של תלמידי הרפואה מקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו להשכלה הגבוהה היה גבוה (1.15%), כמעט פי-שניים מאשר בחינוך הממלכתי, במהלך השנים חלה נסיגה בשיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתחום הרפואה, כך שבשני המחזורים האחרונים שנבדקו (2003-2004) שיעורם היה אף נמוך יותר מאשר שיעור בוגרי החינוך הממלכתי בתחום זה. בכדי לבדוק את ההיבט המגדרי בין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הלומדים רפואה מוצג התרשים הבא, המציג את שיעור הנשים ושיעור הגברים שהמשיכו ללימודי רפואה מבין בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בכל אחד מהשנתונים.

תרשים מס' 9: שיעור תלמידי הרפואה מבין הממשיכים להשכלה הגבוהה בחינוך הממלכתי-דתי בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי מגדר

התרשים מלמד ששיעור הגברים בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הממשיכים ללימודי רפואה אינו יציב והוא נע בתנודות חדות בין 1.2% מבוגרי החינוך הממלכתי-דתי שהמשיכו להשכלה הגבוהה ל-0.6% מבוגרי חינוך זה שהמשיכו להשכלה הגבוהה. לעומת זאת, בקרב הנשים בוגרות החינוך הממלכתי-דתי ניתן לראות מגמה ברורה של ירידה, כך ששיעור בוגרות החינוך הממלכתי-דתי בשנת 2004 שפנו ללימודי רפואה נמוך בחצי לעומת השיעור המקביל מבין בוגרות 1996, כך שמבין בוגרות 2004 בחינוך הממלכתי-דתי 0.56% בלבד פנו ללימודי רפואה (זאת לעומת 0.92% מבין בוגרות החינוך הממלכתי בשנתון זה).

חלק ג:

השתלבות בוגרי החינוך הממלכתי-דתי בתואר ראשון בהשכלה הגבוהה בתחומים נבחרים

1. הקדמה

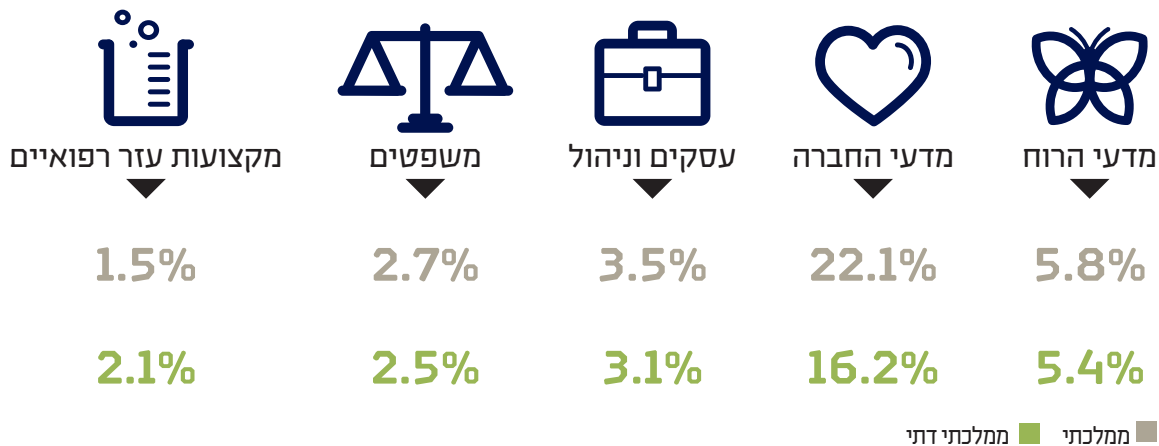
מטרתו של חלק זה היא להציג בקצרה את הנתונים בנוגע לשאר תחומי הלימוד בהשכלה הגבוהה. בחלק זה נסקור את ההשתלבות של תלמידי החינוך הממלכתי-דתי בהשכלה הגבוהה בחמישה תחומים מרכזיים: (1) מדעי הרוח, (2) מדעי החברה, (3) עסקים וניהול, (4) משפטים, (5) מקצועות עזר רפואיים (פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק וכדומה). בחלק זה לא נתייחס שוב לתחום המקצועות המדעיים שנסקר באופן מעמיק בחלק הקודם ובנוסף לא נתייחס לשני תחומים נוספים: תחום החינוך והמכללות להוראה, שהנתונים לגביו נסקרו בחלקים הקודמים של מחקר זה, וכן תחום החקלאות ששיעור הבוגרים הממשיכים ללמוד אותו הנו נמוך מאוד.¹²

12 באופן כללי נציין כי 0.3% מבוגרי התיכון בשנים 1996-2004 בחינוך הממלכתי המשיכו ללימודי חקלאות בהשכלה הגבוהה לעומת 0.1% מבוגרי התיכון בשנים אלו בחינוך הממלכתי-דתי.

2. ממצאים כלליים

בלוח הבא מוצגים הממצאים הכלליים על שיעור ההשתלבות של בוגרי התיכון בחינוך הממלכתי ובחינוך הממלכתי-דתי, בחמשת התחומים הנסקרים בחלק זה.

לוח מס' 9: שיעור ההשתלבות בהשכלה הגבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) של מסיימי תיכון בשנתונים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ותחומים נבחרים

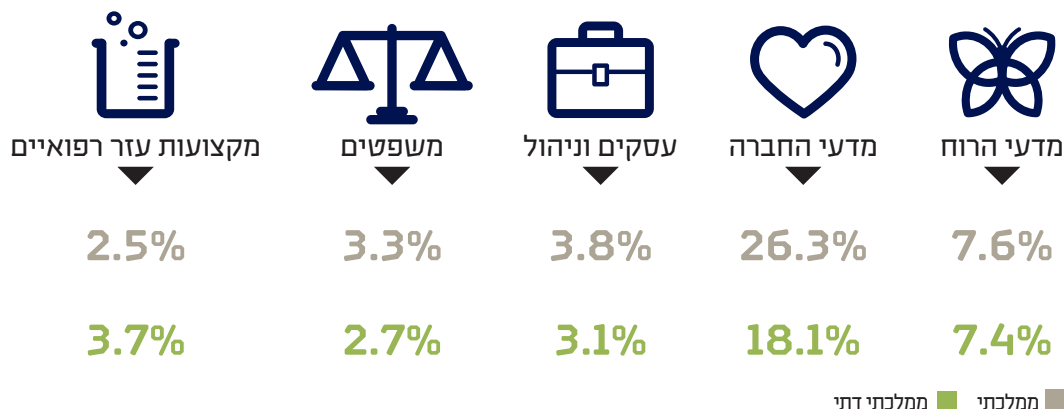

ממצאי הלוח מלמדים כי הפער המשמעותי בין בוגרי החינוך הממלכתי לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי הנו בתחום מדעי החברה. 22.1% מבין בוגרי החינוך הממלכתי (שהם למעשה 41%!) מבין בוגרי החינוך הממלכתי שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה) השתלבו בלימודים אקדמיים בתחום זה לעומת 16.2% בחינוך הממלכתי-דתי. בתחומי המשפטים, העסקים והניהול ומדעי הרוח ניתן לראות שיעור דומה מאוד של בוגרי החינוך הממלכתי ובוגרי החינוך הממלכתי-דתי עם יתרון קל מאוד לבוגרי חינוך הממלכתי, ומנגד בתחום מקצועות העזר הרפואיים (פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק וכדו'), שיעור בוגרי החינוך הממלכתי-דתי דווקא גבוה פי 1.4 (40%) מהשיעור המקביל בקרב בוגרי החינוך הממלכתי.

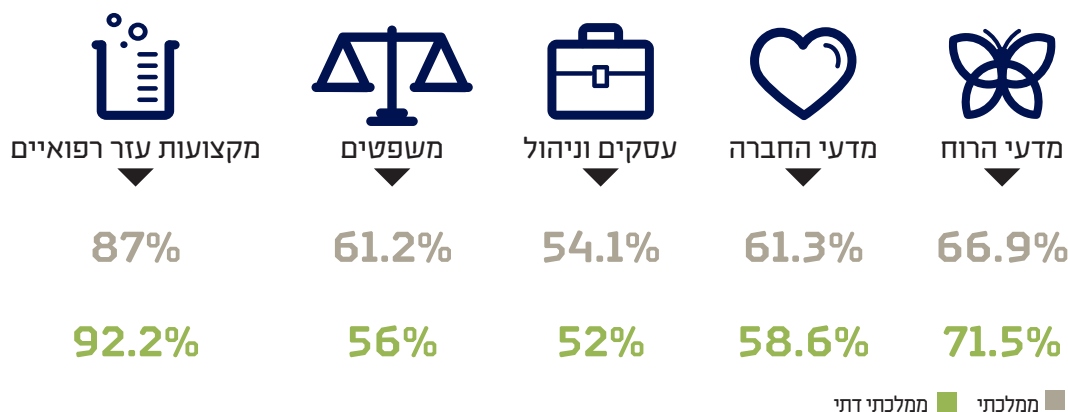
3. פילוח לפי מגדר

כפי שהראינו בחלק א של מחקר זה, מחד, שיעור הנשים מבין מסיימות התיכון שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה בתשעת השנתונים שנבדקו גבוה יותר בקרב החינוך הממלכתי: 60.1% מבין מסיימות התיכון בחינוך הממלכתי בשנים 1996-2004 המשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה, לעומת 56.9% מבין מסיימות התיכון בשנים אלו בחינוך הממלכתי-דתי. מאידך, כאשר בוחנים את שיעור הנשים שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה מתוך מסיימי התיכון בכל פיקוח ניתן לראות שדווקא בחינוך הממלכתי-דתי שיעור הנשים יותר גבוה: נשים מהוות 60% מבין מסיימי התיכון בחינוך הממלכתי-דתי בשנים 1996-2004 שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה ואילו בחינוך הממלכתי הן מהוות 57.4% מקרב כלל מסיימי התיכון שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה. בשני הלוחות הבאים נציג את הפילוח המגדרי לגבי כל אחת מחמשת התחומים שאנו בוחנים בחלק זה.

לוח מס' 10: שיעור מסיימות התיכון בשנים 1996-2004 שהמשיכו ללימודים בהשכלה הגבוהה, בחלוקה לפי פיקוח ותחומי לימוד נבחרים

לוח מס' 11: שיעור הנשים בקרב הלומדים בהשכלה הגבוהה בשנים 1996-2004, בחלוקה לפי פיקוח ותחומי לימוד נבחרים

ממצאי לוח מס' 10 מציגים ממצאים הקרובים ברוחם לממצאים הכלליים שתוארו לעיל בלוח מס' 9, אך בלוח מס' 11 ניתן לראות באופן ברור יותר את המגמות המגדריות בכל תחום. ניתן לראות שבכל התחומים ישנו אחוז גבוה יותר של נשים הן בחינוך הממלכתי והן בחינוך הממלכתי-דתי, אך באופן ספציפי ניתן לראות שבאופן יחסי שיעור הנשים בחינוך הממלכתי-דתי גבוה יותר באופן לא מבוטל בתחומי מדעי הרוח ומקצועות העזר הרפואיים, ואילו בתחום המשפטים שיעור הנשים גבוה יותר באופן משמעותי דווקא בחינוך הממלכתי. בתחום העסקים והניהול ובתחום מדעי החברה שיעור הנשים גבוה יותר בחינוך הממלכתי, אך הפערים אינם גבוהים מאוד.

4. מגמות לאורך השנים

כאשר בוחנים את המגמות לאורך תשע שנות המדגם ניתן לראות שבתחום מדעי הרוח ובתחום מדעי החברה המגמות של בוגרי החינוך הממלכתי-דתי מקבילות למגמות בין בוגרי החינוך הממלכתי: בתחום מדעי הרוח הייתה ירידה בקרב בוגרי החינוך הממלכתי מ-6.5% בשנתון 1996 ל-4.2% בשנתון 2004, ובקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי חלה ירידה מ-6.5% בשנתון 1996 ל-4% בשנתון 2004. בתחום מדעי החברה, כאמור לעיל, ישנו שיעור גבוה בהרבה של בוגרי החינוך הממלכתי, אך מגמת העלייה היא מקבילה במהלך השנים ובשני סוגי הפיקוח שיעור הבוגרים שהמשיכו ללימוד מדעי החברה הוכפל כמעט פי שניים: בחינוך הממלכתי מ-17.5% ל-31.2%, ובחינוך הממלכתי-דתי מ-12.4% ל-23.2%.

בתחום העסקים והניהול נצפו מגמות שונות: בקרב בוגרי החינוך הממלכתי עמד שיעור הממשיכים לתחום זה מבין מסיימי התיכון על כ-3.5%-4% ברוב שנות המדגם, אך בקרב בוגרי שנתון 2003 השיעור ירד ל-3.1%, ובקרב בוגרי שנתון 2004 הוא ירד ל-2.7%. בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי נצפתה דווקא עלייה בקרב הלומדים תחום זה: מ-2.1% מבין בוגרי 1996 עד ל-3.5% מבין בוגרי השנים 1999 ו-2000, ולאחר מכן ירידה עד ל-3% מבין בוגרי 2004.

בתחום המשפטים נצפתה בשני סוגי הפיקוח מגמה דומה של עלייה בשיעור הלומדים בשנים הראשונות של המדגם (בשל גידול התחום במכללות) ולאחר מכן ירידה חדה בשנתיים האחרונות של המדגם, בעיקר בקרב בוגרי החינוך הממלכתי. כך, בעוד מבין מסיימי התיכון ב-1996 בחינוך הממלכתי המשיכו 2.8% ללימודי משפטים, מבין בוגרי 2004 עשו זאת רק 1.3%, ולעומת זאת בחינוך הממלכתי הירידה באותה תקופה הייתה חדה פחות, מ-2.6% ל-1.8%.

בתחום מקצועות העזר הרפואיים נצפו מגמות הפוכות בשני הפיקוחים: בקרב בוגרי החינוך הממלכתי נצפתה ירידה בממשיכים ללימודי תחום זה מ-1.5% מבין בוגרי שנתון 1996 ל-1.1% מבין בוגרי שנתון 2004, ואילו בקרב בוגרי החינוך הממלכתי-דתי נצפתה עלייה מ-1.7% מבין בוגרי שנתון 1996 ל-2.3% מבין בוגרי שנתון 2004.

© כל הזכויות שמורות

נאמני תורה ועבודה

תנועת נאמני תורה ועבודה

קיבוץ בארות יצחק, 6090500

03-6072739